

Совгіра С. В., Гончаренко Г. Є.

ЕКОЛОГІЯ

Підручник

Умань – 2013

УДК 504(075.8)
ББК 28.081я73
С 56

Рецензенти:

- В. М. Бровдій** - доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри зоології НПУ імені М. П. Драгоманова, академік Української екологічної академії наук та Академії наук Вищої школи, заслужений діяч науки і техніки України.
- Г. І. Денисик** - доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, академік Вищої школи.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол №2 від 30 вересня 2013 р.)*

Совгіра С. В., Гончаренко Г. Є.

С 56 Екологія : підручник / С. В. Совгіра, Г. Є. Гончаренко. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 292 с.

ISBN 978-966-304-031-8

У підручнику розкриваються соціально-екологічні проблеми сучасності та шляхи їх розв'язання. Розглядається структура навколишнього середовища в контексті екологічного стану природних ресурсів, зокрема літосфери, атмосфери, гідросфери, рослинного та тваринного світу, їх значення та збереження, показані екологічні наслідки їх нераціонального використання.

Значна увага приділена видам забруднення навколишнього середовища та нормуванню його якості. Висвітлено історичні аспекти створення природоохоронних територій, їх класифікацію, подано характеристику національної екомережі.

Розраховано на студентів вищих педагогічних навчальних закладів рівня підготовки «бакалавр», вчителів загальноосвітніх шкіл та широке коло населення.

**УДК 504(075.8)
ББК 28.081я73**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4..
Розділ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ.....	6.
Розділ 2. ЕКОЛОГІЧНІ ТЕРМІНИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ.....	26..
Розділ 3. ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ. СТРУКТУРА ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	45.
Розділ 4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТОСФЕРИ.....	68
Розділ 5. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АТМОСФЕРИ.....	100
Розділ 6. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГІДРОСФЕРИ.....	118
Розділ 7. ЕКОЛОГІЯ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ.....	148
Розділ 8. ВИДИ ЗАБРУДНЕННЯ ТА НОРМУВАННЯ ЯКОСТІ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	174
Розділ 9. ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ.....	212
ВИСНОВКИ.....	274
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	276

ВСТУП

Екологія – один з найважливіших курсів в системі екологічної освіти в вищих навчальних закладах. Про це свідчить як науковий зміст курсу, покликаний озброїти студентів розумінням складних явищ і процесів розвитку природи, впливу на неї людини, перетворенням і збереженням природи, так і обсяг відведеного на його вивчення навчального часу і місця в навчальному плані.

Одна з відмінних особливостей курсу – його тісний зв'язок з сучасністю, з політичними і економічними подіями, які відбуваються в світі і в окремих регіонах і країнах. Звідси слідує особлива роль курсу «Екологія» у формуванні екологічного світогляду і переконань.

Значне місце відводиться вивченню рідного краю. Цей матеріал дає великі можливості виховання патріотизму, прагнення зберегти і примножити багатства навколишньої природи.

Головне завдання курсу «Екологія» – підготовка студентів до системного вивчення екологічних проблем, що сприяє розумінню природного середовища як умови створення і розвитку матеріального виробництва, підвищенню добробуту і культурного рівня людей, усвідомленню суті проблем охорони природи і раціонального природокористування, місця кожної людини у вирішенні цієї загальної проблеми. Конкретний матеріал у викладанні екології сприяє усвідомленому засвоєнню екологічних понять, розвиває спостережливість й інтерес до самостійних досліджень, виховує бажання безперервно вдосконалювати свої знання, самостійно поповнювати їх і використовувати на практиці. Вивчення екологічного стану природних умов: ґрунту, атмосфери, води, рослин, тварин і господарської діяльності населення сприяє розумінню студентами діалектичного зв'язку між природним середовищем і господарською діяльністю людини, є важливим фактором морального виховання, джерелом якого є приклади із реального навколишнього середовища.

В той же час місцеві факти і явища розглядаються у порівнянні із глобальними, що виступають як один із проявів загальних екологічних закономірностей.

У процесі вивчення курсу аналізуються матеріали періодичної літератури і місцевих видань; заняття будуються на екологічному матеріалі регіону, в якому знаходиться той чи інший вищий навчальний заклад.